

IN MEMORIAM E.T. NANNENGA

Op 14 september 1986 overleed dhr. E.T. Nannenga, op de leeftijd van 79 jaar. Hij was gedurende vele jaren lid van onze vereniging, maar daar hij de laatste jaren niet meer actief kon zijn, zullen er maar weinigen zijn die hem kenden. Hij had een brede belangstelling, o.a. voor korstmossen, stuifzwammen en wieren, maar ook voor schaken en biljarten. Zijn plan om aan Gasteromyceten te gaan werken heeft hij helaas nooit kunnen verwezenlijken.

Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw, Elly Nannenga-Bremekamp, en naar hun kinderen. Wij wensen hen veel sterkte om dit verlies te kunnen dragen.

A.E. Jansen en C.M. Swart - Velthuyzen.

Coolia 30(1) januari 1987

EEN ZELDZAME RUSSULA DICHT BIJ ONZE GRENS

MAARTEN VAN VUURE, *Prins Willem Alexanderlaan 7, 7242 GH Lochem*

SUMMARY

Russula lilacea Quél. var. *carnicolor* Bres. is redescribed and habitus and microscopical details are illustrated.

Als Hans van de Berg mij opbelt voor een van over de grens meegenomen *Russula*, die ze moeilijk kan thuisbrengen en die door haar wordt beschreven als een kleine niet scherp smakende soort met een rose poot, denk ik dadelijk aan *Russula nitida*, maar haar stellige verzekering dat de onbekende bij Beuk en Haagbeuk gestaan heeft, doet me twifelen. Zo kom ik er de volgende dag toch toe, even naar Hengelo te rijden om de vondst zelf te bekijken. Als me de twee exemplaren voorgeschoteld worden, weet ik ze niet direct onder te brengen, omdat nu blijkt dat ze witte sporen hebben, zodat *nitida* uitgesloten is. Als ik met de microscoop het weefsel van de hoedhuid onder ogen krijg, zie ik geen dermatocystiden, maar wanneer ik dan thuis de hoedhuid met carbolfuchsiene behandel, ontdek ik duidelijk geïncrusteerde hyfen, waardoor het niet moeilijk wordt deze voor mij nog nieuwe soort te determineren. Maar alvorens nu de nieuweling uitvoerig aan u voor te stellen, wil ik eerst even vermelden, dat Henk Piepenbroek de vinder is en zijn vondst aan mij heeft afgestaan, waarvoor ik hem alsnog hartelijk bedank.

Russula lilacea Quél. var. carnicolor Bres.

Vruchtlichaam tamelijk vlezig, klein, nogal stevig, vrij slank.

Hoed: diameter 3,5-4 cm, eerst convex, later plano-convex, in het midden iets ingedrukt, regelmatig; rand glad, alleen aan de uiterste zoom over enkele mm's gestreept-gevoord; hoedhuid bij vocht wat slijmig en kleverig, bij droogte mat, afschilbaar tot op de helft van de straal van de hoed, glad (onder loupe zeer fijn gegranuleerd); hoedrand over een afstand van een halve cm fijn gebarsten; kleur van een kleine middenschijf eerst zeer bleek geel, later licht oranjebruin (Methuen 6D7), verder overgaand in een olijfbuin (Meth. 6D4), verlopend naar grijsoliif (Meth. 5D4), een tint die tenslotte de gehele hoed in beslag neemt tot op de uiterste rand na, die aanvankelijk rose-wijnkleurig is, later veeleer bruinrose wordt en tenslotte een grijslila vertoont (Meth. 9D4,3).

Lamellen: vrij dicht opéén (ongeveer 14 per cm op één cm afstand van hoedrand, betrekkelijk breed, snede loodrecht op de steel staand, niet onderbroken door kleinere lamellen, gevorkte uitsluitend bij de steel; aanhechting normaal, d.w.z. met een kleine "uitbocht" op steel aflopend, aan de hoedrand stomp; kleur bleek crème, verkleurend tot een rose-oranje, tenslotte vuilgroen wordend (speciaal de rand) met witte reflex.

Steel: cilindrisch of iets knotsvormig, 3,5 x 0,75-1 cm, wat gebogen, bovenaan nauwelijks iets verwijd, wit, maar overtrokken door een rose tint, die aan één kant krachtiger is; basis eerst wit tot bleekgeel, later vuilgroen; top niet zo zeer "berijpt", dan wel wollig-plucheachtig, verder mat, fluwelig, nauwelijks iets gerimpeld, sponzig, later een begin van holten vertonend.

Vlees: aanvankelijk wit, direct onder de hoedhuid roserood, later vuilgeel, tenslotte vuilgroen, 10 mm dik; smaak niet scherp; geur onder het midden van de hoed zwak fruitig. FeSO_4 -reactie positief; guaiac-reactie zwak; sulfovanilline-reactie negatief.

Kleur van de sporee: wit.

Microscopische kenmerken:

Geïncrusteerde hyfen in de epicutis van de hoedhuid (1,6-)2,4-3,2(-4,8) μm breed, gesepteerd, hoewel de tussenschotten meestal vrij ver uit elkaar liggen, cilindrisch, wat 'golvend', met of spitse of stompe top evenals de overige hyfen, die een breedte van 2,4-3,6 μm hebben.

Cystiden: sigaarvormig, bijna steeds voorzien van een "snavel", bijna geheel in het trama ingebed, niet erg talrijk, 32-58(-72,5) x 6,8-11,5 μm .

Basidiën: knotsvormig tot lampvormig met wel 4,8-6,8 μm lange sterigmen, 36-41 x 9-12(-15,2) μm .

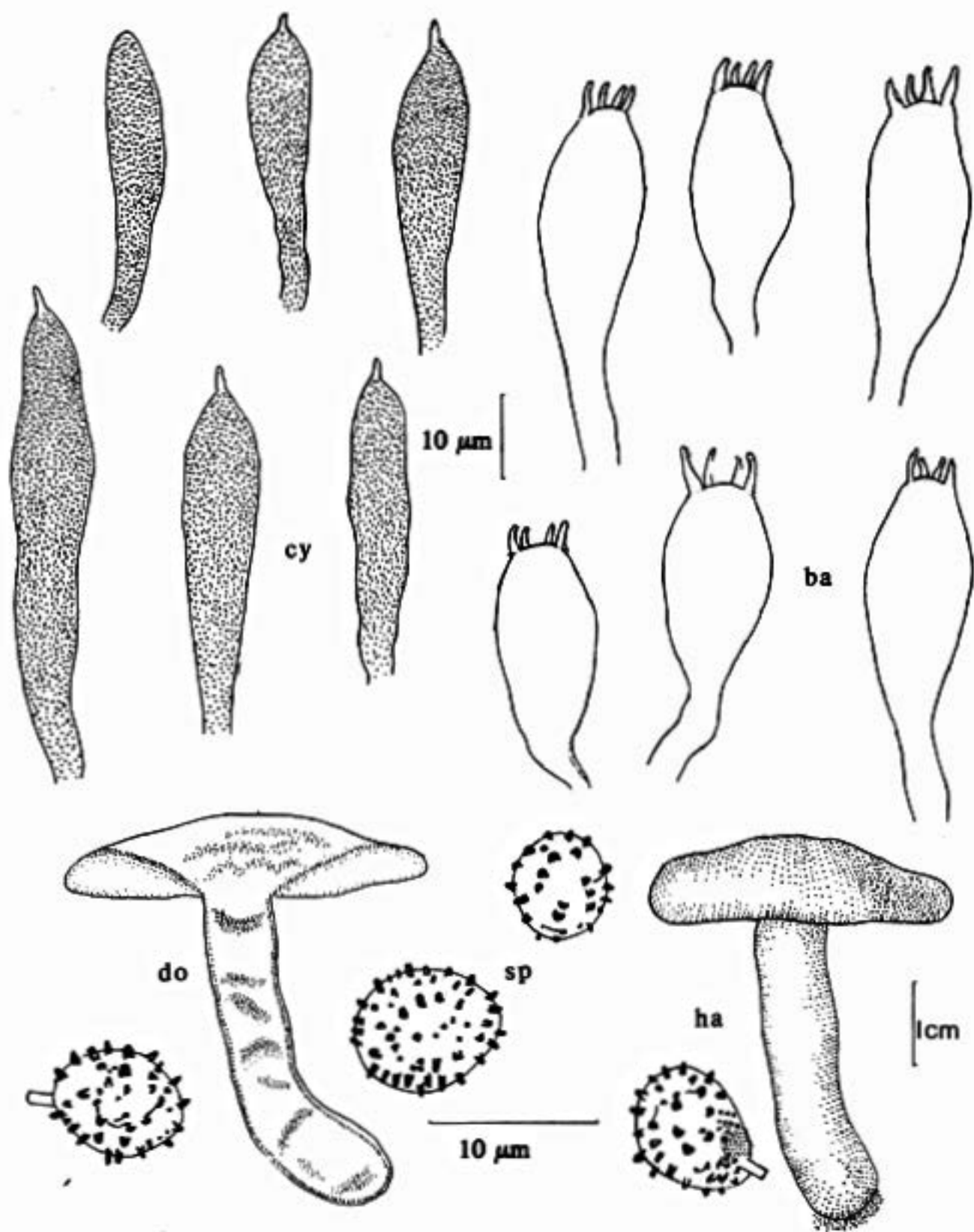

Fig. 1: *Russula lilacea* Quél. var. *carnicolor* Bres. Bad-Bentheim (Duitsland), 25 juli 1986.
 ha = habitus; do = doorsnede; sp = sporen; cy = faciale cystiden; ba = basidiën.

Sporen: subelliptisch, omgekeerd eivormig, voor een deel bijna bolrond, $6-8(-9,1) \times 5,6-6,4(-7,6) \mu\text{m}$, quotient l/b 1,33-1,14, gemiddeld volume $135 \mu\text{m}^3$, ornamentatie bestaat uit meestal geïsoleerde, soms cilindrische, maar meestal afgeknot-kegelvormige, aan de top afgeronde of spitse, gedeeltelijk ook halve-maanvormige uitsteeksels, die meest op rijen staan en hier en daar aanéén"gekit" zijn, maar nooit korte kammen vormen; tussen de grotere wratten zien we geregeld enkele zeer kleine knobbeltjes, terwijl af en toe twee of drie uitsteeksels door een fijn connexief verbonden zijn; de uitsteeksels meestal niet hoger dan 0,75, hoogstens $1 \mu\text{m}$; uitsteeksels deels subamyloid; apiculus cilindrisch of iets kegelvormig, $2 \times 1,6 \mu\text{m}$, vlek boven apiculus, de z.g. suprahilar disc min of meer zeshoekig of onregelmatig van vorm met een diameter van ongeveer $3,2 \mu\text{m}$, gegranuleerd met een gedeeltelijk geornamenteerde rand, betrekkelijk zwak amyloid.

* Milieu: een enigszins lemige bodem, 't z.g. Weald met *Carpinus* (Haagbeuk) en *Fagus* (Beuk).

Vindplaats: Bad Bentheim, in het z.g. Gespensterwald; kilometerblok 29-44-32, Amersfoortcoördinaat 276.7 - 482.3 en wel op 25 juli 1986.

Opmerkingen:

Dat ik bovengenoemde *Russula* niet direct als *Russula lilacea* herkende, lag aan het feit dat ze wel erg afweek van het beeld dat ik hiervan had: een wat gedrongen, nogal broze *Russula* met een levendig rose tot zelfs karmijnkleurige hoed, die duidelijk fluwelig-plucheachtig was. Hoewel het me wel mogelijk lijkt, dat type en variëteit - zoals Kreisel meent - identiek zijn, sluit ik me voorlopig toch aan bij Romagnesi, die gelooft dat de var. *carnicolor* Bres. werkelijk bestaansrecht heeft, vooral ook omdat onze paddestoel erg veel lijkt op de afbeelding in Bresadola's *Fungi tridentini* (1881: pl. 128), behalve dat de steel hier slechts met een vleugje rose weergegeven is. Kreisel (1983) beeldt deze vorm in z'n *Handbuch für Pilzfreunde* Bd. 5 onder nummer 98 overigens ook goed af, al mis ik wederom de rose steel.

Tot slot zou ik nog willen opmerken, dat Quélet (1888) spreekt van een "chair tendre" (teer, broos), terwijl Bresadola (1892) de term "carnosus" (vlezig) bezigt, wat veel beter past bij onze exemplaren, en verder zou ik erg onvolledig zijn indien ik niet nog vermeldde, dat er nóg een lichtpaarse, lila vorm van *R. lilacea* bestaat, zoals deze te zien is bij Marchand (1977) in z'n *Champignons du nord et du midi* 5 onder nummer 459, die wel een geheel andere habitus heeft dan onze vondst.

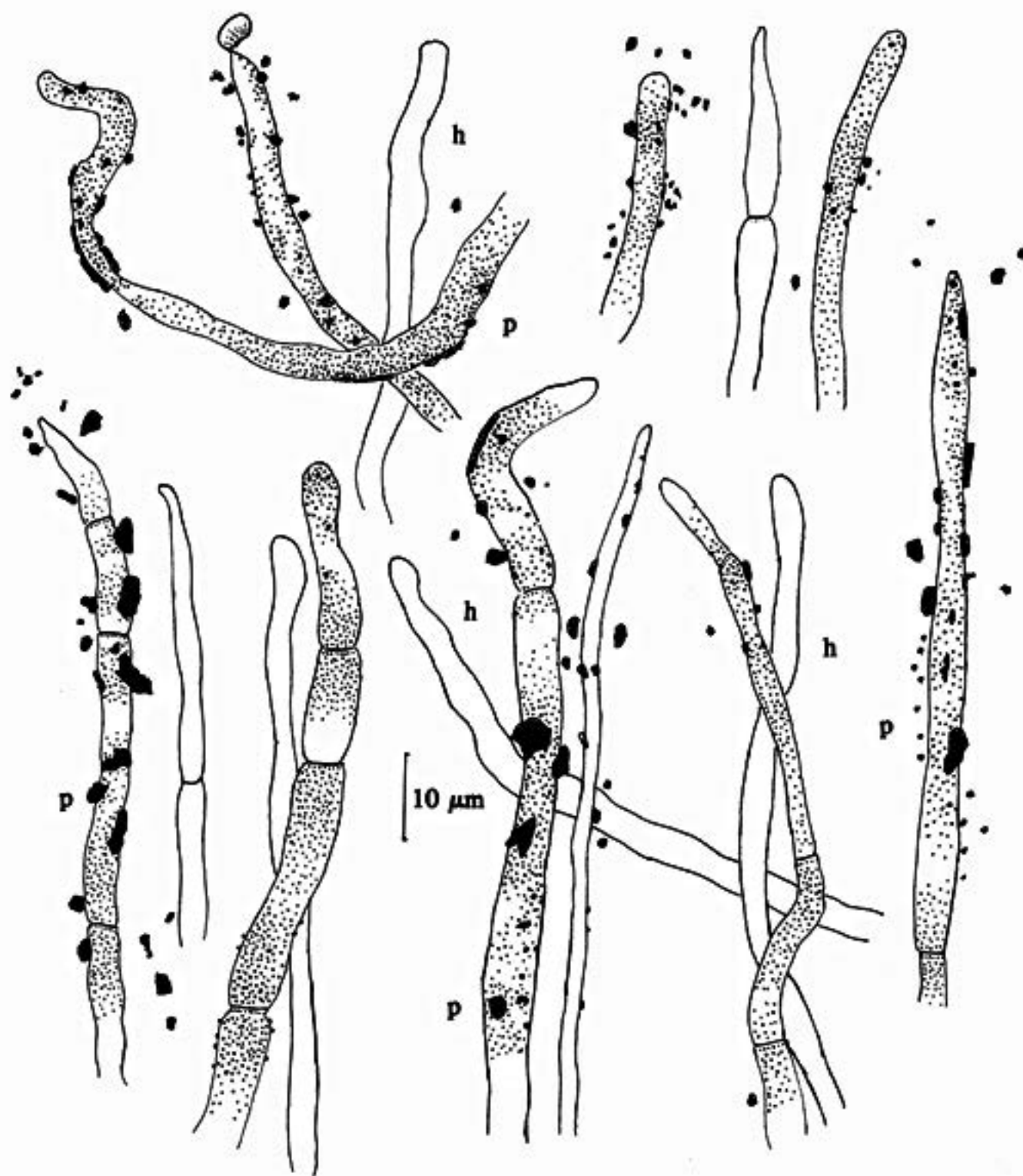

Fig. 2: *Russula lilacea* var. *carnicolor*.

p = primordiahyfen (geïncrusteerde hyfen); h = hoedhuidhyfen van de epicutis.

LITERATUUR

- Bresadola, G. (1892). *Fungi tridentini* II.
Kornerup, A. & Wanscher, J.H. (1978). *Methuen Handbook of colour*, 3rd edition. London.
Marchand, A. (1977). *Champignons du nord et du midi* 5, *Les Russules*. Hachette, Perpignan.
Kreisel, H. in Michael, E. Hennig, B. & Kreisel, H. (1983). *Handbuch für Pilzfreunde* 5, 2e druk. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
Rogmagnesi, H. (1967). *Les Russules de l'Europe et de l'Afrique du Nord*. Bordas, Paris.
Quélet, L. (1888). *Flore Mycologique de la France et des pays limitrophes*. Paris.
-

Coolia 30(1) januari 1987

RADIOACTIEF CESIUM IN FUNGI

THOMAS W. KUYPER, *Biologisch Station, Kampsweg 27, 9418 PD Wijster**

SUMMARY

Data on the occurrence of radioactive cesium-137 in fungi are critically reviewed. Recent measurements indicate a drastic increase of radioactive cesium after the Chernobyl disaster. Several species contain more than 600 Bq/kg fresh weight, the norm for food products. Theoretical calculations suggest that even complete collecting of all fruitbodies will reduce radioactivity of the soil with about 1%. The annual decay rate of radioactive cesium is 2.3%. We can therefore conclude that complete collecting of all fruitbodies will have hardly any effect on soil radioactivity. Considering the harmful effects on the mycelia, such mass collecting must be strongly discouraged.

In september 1986 verschenen verschillende berichten in de pers dat verhoogde gehalten aan radioactief cesium (^{137}Cs) in paddestoelen waren waargenomen. Door deze berichten werd de indruk gewekt dat het eten van wilde paddestoelen riskant was. Het was dan ook onvermijdelijk dat sommige (goedwillende) personen het voorstel deden, alle vruchtlichamen weg te plukken en ter vernietiging als radioactief afval aan te bieden. Dergelijke reacties stonden niet op zichzelf: eveneens werd de suggestie gedaan, de in ons land verblijvende Rotganzen maar af te schieten omdat ze radioactief zouden zijn!

Verschillende leden van de NMV hebben op deze paniekerige berichten gereageerd en het overspannen karakter ervan duidelijk gemaakt. Ook heeft de vereniging een persbericht doen uitgaan. Mede daardoor is de zaak gelukkig uit de publiciteit geraakt. Toch lijkt het een goede gedachte, enige achtergrondinformatie te verschaffen; verwacht mag immers worden dat ook het volgend jaar verhoogde gehalten aan radioactief cesium in paddestoelen gevonden worden. Tijdige beschikbaarheid van informatie kan hopelijk helpen voorkomen dat opnieuw

* Mededeling 327, Biologisch Station, Wijster; mededeling D 86-08 Vakgroep Bosteelt & Bosoecologie, Landbouwniversiteit Wageningen.